

Helsinki 20.2.2009

Opetusministeriölle

Pyydettyinä lausuntona **Suomen Akatemian säädökset -työryhmän muistiosta** Tieteellisten seurain valtuuskunta esittää kunnioittavasti seuraavan.

Suomen Akatemia on maamme tiedehallinnon, tutkimuspolitiikan ja tiederahoituksen keskeinen organisaatio. Suomalaisen tiedeyhteisön toimivuuden ja yhteistyön kehittämisen kannalta on tärkeätä, että lakiuudistuksen yhteydessä Suomen Akatemian vahva asema ja toimintaedellytykset säilyvät. Organisaationuudistusten ohella Suomen Akatemian samoin kuin yliopistojen määrärahoja on jatkossakin korotettava ottaen huomioon hallituksen hyväksymä tavoite kohottaa koko tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen bkt-osuus neljän prosentin tasolle vuoteen 2011 mennessä.

Rahoitusinstrumenttiensa uudistuksen yhteydessä Suomen Akatemia on äskettäin siirtänyt TSV:n jaettavaksi tieteellisten seurojen julkaisuja ja tieteellisten kongressien järjestämistä koskevat valtionavustukset. Tältä osin TSV ja Suomen Akatemia ovat toimineet hyvässä yhteistyössä. Uudistukset tukevat Suomen Akatemian keskittymistä strategisesti merkittävään rahoitukseen.

TSV:n edustamien 251 tieteellisen seuran ja sen jäseninä toimivien tiedeakatemioiden kannalta on erinomaisen merkittävää, että Suomen Akatemian tieteellisten toimikuntien asettamisen yhteydessä on edelleen kuultava ”keskeisiä tieteellisiä seuroja ja tiedeakatemiaita”.

Suomen Akatemian tutkimusrahoituksen tärkeimpiä käyttäjiä ovat yliopistot. Akatemiaa koskevan lainsäädännön uudistamisen tärkeänä motiivina onkin Suomessa vuonna 2009 toteutettava suurisuuntainen yliopistolain uudistus. Toisena mahdollisena motiivina, jota työryhmän muistion perusteluosassa ei mainita, on valtion ”tuottavuusohjelmaksi” kutsuttu tavoite supistaa virkojen määrää julkisella sektorilla.

Muutosten yhteydessä on huolehdittava seuraavien periaatteiden säilymisestä:

- Suomen Akatemia jakaa tutkimusrahoitusta kilpailun ja laatuarvioiden perusteella
- Akatemian tutkimusryhmät, huippuyksiköt ja tutkijat sijoittuvat sopimusten perusteella työskentelemään suoritusorganisaatioissa, jotka ovat pääasiassa yliopistojen tiedekuntia tai laitoksia
- kilpailtavaa tutkimusrahoitusta ei ole kiintiöity yliopistoille.

Säädöksiä valmistelevassa työryhmässä on laajasti keskusteltu akatemiaprofessoreiden ja akatemiaturkijoiden tulevasta asemasta. Muistiossa esitetään, että yliopistojen professuurien ja lehtoraattien muuttuessa työsuhteisiksi on johdonmukaista muuttaa myös akatemiaprofessorit ja akatemiaturkijat työsuhteiksi, joihin valitseminen tapahtuu Suomen Akatemian toimesta nykyisen arviointi- ja päätöksentekoprosessin mukaisesti. Tämä jättää kuitenkin auki vielä kaksi vaihtoehtoa: työsuhteet ovat Suomen Akatemiassa tai suoritusorganisaatiossa. Kummankin vaihtoehdon puolesta voidaan esittää perusteluja. Työryhmä päätyy jälkimmäisen vaihtoehdon kannalle, mutta edellinen mainitaan muistoon liitetystä täydentävässä lausumassa. Edellinen tukisi Suomen Akatemian omaa julkisuusprofiilia ja antaisi mahdollisuuden edelleen harjoittaa omia tutkijoita koskevaa henkilöstöpolitiikkaa. Jälkimmäinen liittäisi luontevasti työsuhteen työpaikkaan ja näin integroisi akatemiaprofessorit ja akatemiaturkijat – tosin nykyiset nimikkeet ja tehtäväkuvat säilyttäen – kiinteämmin oikeushenkilöiksi muuttuvien yliopistojen toimintaan ja päätöksentekoon. Tällöin yhteistyösopimuksilla ja yliopistojen yhteisellä työnantajapolitiikalla olisi huolehdittava siitä, että Suomen Akatemian valitsemat henkilöt eivät joudu kovin erilaisiin asemiin eri yliopistoissa. Lisäksi olisi ohjeistettava, miten toimitaan akatemiaprofessorin tai -tutkijan aikoessa työskennellä ulkomaisessa yliopistossa tai tutkimuslaitoksessa joko koko rahoituskauden tai osan siitä.

Tieteellisten seurain valtuuskunnan puolesta

Ilkka Niiniluoto
puheenjohtaja

Aura Korppi-Tommola
toiminnanjohtaja